

Nesrečna junaška kri.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

Vaskrs se bliža, zadosti smo se napostili, in želja me je, da se pošteno naužijem te praznike«, dejal je Todor ženi svoji. ki je o mraku pripravljala večerjo. »Spodobilo bi se tudi, da pride v hišo bardak vina, da ž njim počastim gôste; a tudi mi znajmo, da je kraj častnemu postu, in veselimo se vaskresenju Hristovemu. Ali gotovine ni v hiši. Ono malo novcev, kar sem si prihranil jeséni, potrošil sem na popravilo hiše, ki je toliko trpela minule zime.«

»Pa i nekoliko živinčet je trebalo kupiti, ker nam je lani kuga pokončala našo čedo — Bog se usmili,« dodá Andja in si otrne solze, katere ji je izvabil gosti dim, valèč se iz naloženega ognja! Nad plamenom je visel kotel, v katerem se je varila »pura«, nekakšen močnik od koruzne moke.

»A óno, kar je ostalo, trebalo je nesti porezniku (davkarju), ki nemilo izterjava davek; kakor bi silni cesar v Beči ne mogel počakati siromaka, da se oddahne in o boljši priliki poravná svoj dolg.«

»Res je, toda i našemu agi je vzrasel grebén. Odkar je videl, da cesarski poreznik ne čaka, zahteva tudi on, da se mu točno daje tretjina, in zastonj si mu zadnjič nesel kokoši in zdelo masla na peškeš (poklon).«

»Res je, darove je vzprejel, ali ko sem mu jel praviti o siromaščini svoji, hotel ni slišati ničesar, da bi mi pomogel in počakal; nego odšteti sem moral gotove novce in takó sem ostal brez prevrtane pare, ko sem prišel domóv. Če bi mogel človek vsaj kaj prodati, da bi dobil potrebnih novcev!«

»Kaj misliš, Todore,« reče žena in mu pogleda boječe v obraz, da ne bi zinila kaj brezpametnega, »ne bi li mogli prodati nekoliko drv v Sarajevo? Pot je res dolg, ali Vaso jutri nima nobenega važnega opravila in takó bi lahko pognal nekaj tovorov drv v Sarajevo.«

Mož, ki je dotlej sedèl na nizkem stoliči kraj ognja, iztrese pepel iz čibuka, vstane in reče: »V zlato ti se okovala! Prav veliš. Imeli bodemo vesele praznike.« Potem stopi na prag in zakliče v mrak: »Vaso, oj, Vaso!«

»Kaj je?« oglasí se mladenič kakih dvajsetih let, ki dober streljáj od hiše zabija klin v gabrovo deblo, da ga razkolje in napravi cepanic (polén).

»Pojdi v hišo. Tamà je že, in večerja bode takoj napravljena.«

Vaso udari še dvakrat v klin, da se deblo z glasnim pokom razkolje, potem zadene sekiro ob ráme in stopi za Todorjem v hišo.

»Bóga mi, ali sem se tudi ljudski namučil,« reče in si otere pot s čela. »Debela grča ni hotela odjenjati, in dvakrat se mi je klin takó zagvoznil, da ni hotel ne naprej ne nazaj.«

Andja je v tem odstavila kotel od ognja, pogrnila soffro (nizko mizo) in postavila kadečo se puro nánjo. Prekrižali so se vsi trije in jeli zajemati iz sklede. Bila je to siromašna večerja, ali vsem je šla v slast, saj se niso bili vajeni častiti. —

Todorova hiša je bila zbita, kakor večina kmetских hiš v Bosni, od lesenih hlodov, ometana z blatom in pobeljena. Preko praga si stopil v prostor, ki je rabil za kuhinjo. Tla so bila napravljena od zbite ilovice, pomešane z drobnim peskom. Na sredi je visel na dolgi verigi kotel, najvažnejše domače orodje. Dim je odhajal skozi rupo, napravljeno vrhu strehe, nad katero je bila zopet strešica, ki pa mnogokrat ni branila dežju v kuhinjo. To mesto ni bilo pripravljeno samó za kuhinjo, nego tukaj so se vzprejemali tudi gostje, ki so pozimi sedevali okolo ognja ali na podstrtih čilimih (preprogah) ali pa na grčavih tnalih. Na levi strani je bila spalnica, na desni shramba. Okolo hiše je bilo napravljenih od pleterja nekoliko hlevov, zamazanih z ilovico, posebe za govedino in za ovce in posebe za konje. Ti hlevi sevéda živalij niso čuvali mraza in često tudi ne dežja; zató je bila živina sicer utrjena, ali poleg tega tudi mršava in zmršane dlake.

Od očeta Mičuna Jeremijiča sta podedovala Todor in Vaso — bila sta namreč brata — siromašen čitluk (kmetovišče). Oče je rano umrl, samó ućakal je, da je došel Todor v leta, ko mu je izbral nevesto. Ker je bil sam siromašen, tudi nevesta ni bila iz bogate hiše. Ob smrti oćetovi je bilo Todoru 22 let, Vasu pa 14 let. Od tedaj je minilo osem let. Najstarejši brat Nikola je poginil v poslednjem vstanku. Jedna sestra Simka je bila udata za nekega precěj imovitega kmeta v tri ure hodá oddaljenem sêlu. Pri nji je bivala baš tedaj tudi mati Sava, ki je inače živela v hiši svojega sina. — Vaso je delal v hiši starejšega brata, in vedno sta se dobro ljubila; Andja pa je bila izvrstna žena, ki je skrbno vzgajala oba otroka, desetletnega Rista in šestletno Mileno ter dobro gospodinjala na osamelem kmetovišči, daleč od glavnega pota. Kmetje namreč si niso postavljali koč ob poti, nego najrajši v hribih, da so bili tem dalje od vsake prilike, sestajati se ob cesti s predrznimi in objestnimi Turki. —

»Vaso,« reče za nekoliko časa Todor, »jutri natovoriš nekoliko drv in pojdeš ž njimi v Sarajevo, da jih prodaš. Treba nam je gotovih novcev, da nabavimo za vaskrsne blagdanec potrebni stvari.«

»Pa dobro,« reče Vaso, »saj sem jih že nacepil toliko, da bi jih bilo na pretek.« Vaso se je veselil naloga, zakaj vselej, kadar je šel v Sarajevo, našel je tamkaj družbo in se je v mehani (gostilni) mogel nekoliko navleči rakije, katere mu je domá skopi brat privoščil le malokdaj.

Po večerji ležejo vsi zgodaj spat, zakaj drugo jutro je bilo treba zgodaj vstati. Toliko da začnó petelini peti, že so vsi trije na nogah. Andja zvari nekaj kave za zajútrek, Todor in Vaso pa hitita, da bi prej naložila drva na tovarne konje. Pri tem pôslu zabičuje starejši brat mlajšemu, naj se nikar ne mudí v Sarajevu, nego naj gleda, čim brže da prodá drvà, nakupi potrebnih stvari in se vrne domóv. Sósebno mu še priporoča, naj ne ostaja predolgo v mehani, zakaj védel je, da je prepirljiv, da take prilike Vaso rad porablja in da v pijanosti rad káko nerodno reče ali storí. Vaso mu vse obljubi in se napoti v Sarajevo. V Sarajevu mu ni težko najti kupca; dobro prodá svoja drvà, nakupi, kar mu je bilo naročeno, in potem stopi v han, da nakrmi konje in se sam pokrepčá z rakijo. Ali obljubo, katero je storil bratu, pozabil je. Sladka rakija ga skoro razigrá, da začnè popevati v družbi seljakov, katere je našel v gostilnici. Sevéda ga rakija skoro omami, ker je bil post; tedaj pa pravoslavniki malo jedó, in zató mu je bil želodec malone prazen. Bilo je že pozno, mujezin je že z munare klical pravovernike na molitev; bila je ícindija (sredina med poldnevom in solnčnim zatonom), ko se je Vaso odpravljal na pot. Zvezal je svoje konje drugega za drugim, natovoril jednemu kupljene stvari, plačal mehandžiji, sédel prvemu konju malone za vrat in pognal konje. Skoro se izmota iz ozkih mestnih ulic in pride na véliko cesto. Toda kmalu se mu začnè dremati; zató zatakne čibuk, s čegar cevjó je naganjal konje, za vrat in prepustí živalim svojim, ki so itak krotke, naj si samé volijo, kakó hitro pridejo domóv. Smel se je tudi za trdno nádejati, da ga ne zavedó s pota, niti da ga konj, na katerem sedí, vrže raz sebe, ako sam ne pade.

Tako klamá počasi in kadar se nekoliko nagne na stran, vzbudí se in se popravi v preprostem sedlu. Hipoma ga iz dremanja prebudí krepák glas: »Hej, vlaše pijani, umekni se s pota!« Nekje je delal pot oster ovinek; bil je poleg tega jako ózek, v skalo vsekan, in na jedni stráni ga je obrobjala visoka stena, na drugi pa mogočna skala. Onikraj te skale se je spuščal strm obronek do reke, ki je

bobnela v ozki strugi. Zató in ker se vrsta Vasovih konj ni ognila sama v kraj, jezdec, ki je baš na tem mestu prihajal naproti, ni mogel mimo in se je zadel na dremajočega Vasa. Ta se iztegne na konji, in ako bi bil došlec kdo drug, izvestno bi skočil Vaso raz konja in povêdel živali v kraj.

Jezdec, ki je prišel Vasu naproti, bil je Turčin kakih dvajsetih let. Bil je iz glasovite porodice Šehovičev, ki se je odlikovala z bogastvom, pa tudi s krutostjo, s katero je ravnala proti svojim kmetom in proti kristjanom sploh. Sevêda se je tudi mladi Ćamil vzgojil v ónem mišljenji, katero je vladalo v njega porodici. Fanatsko preziranje kaurinov (nejevernikov) in objestnost proti siromašni raji sta bila obeležje tudi njegovemu značaju.

Ko je buknil poslednji vstanek v Bosni, bili so člano vi Šehovičeve porodice najognjevitejši zatiralci upornih kmetov. Bili so jako bogati in hrabri ter so imeli zaradi tega mnogo pristašev, in fanatski mohamedovci so se jim slepo pokorili. Med vstaši je bil pa tudi najstarejši brat Vasov, Nikola. O neki priliki, ko so se spoprijeli vstaši s Šehovičevo četo, morali so vstaši bežati; bilo sicer vstašev ni menj nego Turkov, ali bili so slabo oboroženi in menj vajeni bóju. Kdor je mogel, odnesel je peté, toda nekoliko so jih ujeli, in med njimi je bil tudi Vasov brat Nikola, katerega je jeden bratranec Ćamilov razorožil in ga potem neusmiljeno mrcvaril. Ko je napósled Nikola izdihnil, odrezal mu je Turčin glavo, nateknil jo na kol in jo kakor triumfator nosil v četi, ki se je zmagovito vračala. Lahko si je misliti, kakova čustva so obhajala brata Nikolina, ko sta zvédela nesrečno in sramotno smrt brata svojega. Pregovor pravi: »Kdor se ne osveti, ta se ne posveti.« Rada bi bila Šehovičem vrnila nemilo za nedrago, ali prilike nista našla zató. Ko je potem prišla avstrijska vlada, pomirili so se duhovi, vstaši so se vrnili na svoja ognjišča, in zdelo se je, da čas izleči staro sovraštvo in v pozabljenje pokoplje krivice, katere so se godile.

Taka nasprotnika sta se torej sešla na samini. Ko je osorni glas Turčinov prebudil Vasa iz dremanja, zadere se ta in razgret od rakije, psovke Turčinove in spomina, da je ta Ćamil bratranec ónemu Šehoviču, kateri mu je pogubil brata, odvrne mu srdito: »Kaj ti vičeš name, balija?« Videlo se je, da bi se oba sprla, ker je Ćamil pozabil poslovice: »Bog te čuvaj pijanega Vlaha,« in Vaso poslovice: »Bog te čuvaj silnega Turčina.«

»S konja, vlaše!« zakričí Ćamil; »jaz te naučim, kaj se spodobi vlaški fukari (siromaštvu) in krmečemu soju (svinjskemu rodu)«.

»Ti bodeš mēni ukazoval? Vedi, da niste več vi Turki gospodarji naši, nego Švaba. Ukloni se ti mēni, dimsuze brezobrazni (razbojnik).«

»Siktir majko ti vlaško!« zakriči Turčin in zamahne s palico, da bi udaril Vaso po glavi. Ali ta se hitro skloni, razjaše, bliskoma zgrabi debel kamen na poti in ga trešči na vso moč v Turčina. Dobro ga pogodí v obraz. Prebije mu čelo, in mahoma oblije curek krvi Čamila, ki se nezavesten zgrudi raz konja in ne dá več glasú od sebe. Ko vidi Vaso ubitega Turčina, strezni se takoj; plaho se ozrè, potem zasede konja in ko se prepriča, da ni nikogar blizu, hití proti dômu, neusmiljeno bijoč utrujene konje.

Temà je že, ko prispè domóv. Brat ga čaka pred hišo in se pripravlja, da ga prav ljudski okrega zaradi kesnega povratka. Toda ko vidi prepali obraz bratov, mine ga volja, in začuden vpraša brata, kaj mu je.

»Zlo, brate,« odgovorí Vaso, »ubil sem Čamila Šehoviča!«

Starejši brat, ki je jednako mrzil porodico, katere član mu je toli kruto ubil brata, čuti iz prva nekako zadovoljščino, začuvši, da je zaglavlil jeden Šehovičev. Da ga je ubil brat, to se mu zdí nekaka krvna osveta. Ali takoj izprevidi, kake resne posledice mora imeti ta čin, in zatorej reče preplašen: »Kukala ti majka! Kaj si učinil, nesrečnik!«

»Kar je, to je!« reče Vaso, »a sedaj glej, da spraviš konje v hlev in ukreneš potrebno; jaz ne utegnem trositi časa. Gotovo pride hitro potera za menoj, in gledati moram, da čim prej ubegnem.«

To rekši skoči v hišo in zbira, kar se mu zdí potrebno vzeti s seboj. Andja se čudi vedenju Vasovemu, ki je niti pozdravil ni, ko je bežal iz kuhinje v stransko sobo. Skoro za tem stopi tudi Todor v hišo, in Andja ga vpraša, kaj neki pomeni čudno vedenje Vasovo. Todor ne odgovorí ničesar, nego vpraša, kam je odšel Vaso. Andja mu pové, in on stopi za bratom v sobo. Radovedna, kakor so žené, prisluškuje pri vratih, vender ne more razumeti zamolklega govora bratov, sumnja pa takoj, da mora biti zèl pôsel.

Ko prideta brata iz stranske sobe, oblečen je Vaso v nedeljske haljine. Ogrnil je džube (plašč), za pasom ima dolg šiljast nož in jedno malo puško (pištolo). Ko je avstrijska vlada razorožila vse prebivalstvo bosensko, skríl je mnogokdo svoje orožje, od katerega se mu je bilo ločiti zeló težko. Tudi Jeremijičeva hiša je imela skritega nekoliko orožja, čeprav so se strogo kaznovali óni, pri katerih bi komisija našla kaj orožja.

»Ako Bogá znata,« reče Andja, ko ugleda Vasa takó odetega, »povejta vender, kaj je?«

»Mólči, žena, in brzo pripravi Vasu kruha v torbo in plosko rakije, pa poslušaj!«

Vaso pripoveduje svojo nezgodo in pristavi, kakó mora ubegniti v goro med hajduke. Žena hoče glasno tožiti, ali Todor ji jezno zapretí s trnovim čibukom, ako ne molčí. Tedaj se Vaso poslovi od brata in jetrve ter izgine v temni nóči. (Dalje prihodnjič.)

Luči.

Spisal Anton Funtek.

XX.

Dobegnila je góri v stanico in se zgrudila ob postelji. Mračno trepeče svetilka na mizi; s sklonjeno glavo klečí deklè, in vroče solze ji rosé obledelo lice. Nad posteljo visí podoba Matere božje; milo zró očí blažene Device, kakor bi umele bolest tega jokajočega bitja. Često so zrlé nánjo, kadar je vernega srca molila v tesni sobi, kadar je v mirnem zavetji razodevala vsa čustva, katera so ji dvigala in težila nedolžno dušo; zaupno je zrla na mili obraz, kadar je prosila sreče mladi ljubezni svoji, katera se je porodila v nje srci, kakor se poraja tudi v drugih srcih; lepa ljubezen, kakeršne je ni treba biti sram, katero pa mora zaklepati v prsih . . . In vselej je sinil žarek tolažbe iz teh blagih očij, in olajšana je vstala vedno . . . Ali danes ji gine moč, da bi zaupno gledala na Devico božjo, danes se ji zdí, da je ne more utešiti nihče. Sicer se je izjokala, in lože ji je bilo; nocoj jo pekó solze, razbeljene kaplje, ki neusmiljeno užigajo svoje sledi v ledeni obraz . . .

Trpela je dovòlj; jasna ji ni bila mladost. Ali hujše nesreče ni, nego je mladost brez solnčnega svita! — Ostro je pazil oče, da iz njega hiše ni zazvenél nobeden glas siromaštva v svet; ljudém je misliti, da vlada blaginja v njega dômu, in mislili so si res. Tudi sedaj mislijo še. Koga li bi obšla drzna misel, da se mora mož, postavljen na jako odlično mesto v družbi človeški, boriti za vsakdanje življenje; kdo bi znal, da je za resnim čelom njegovim prostora tudi drugim skrbém, ne le ónim, katere prinaša poziv? Častno zastopa svoje

Nesrečna junaška kri.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Dalje.)

Ranjeni Čamil je ležal nezavesten na cesti. Večerni hlad ga je vzbudil; izkušal se je vzdigniti, ali omahnil je in zopet omedlèl. Takó so ga našli potniki na cesti. Videli so precèj daleč od gospodarja njegovega konja, ki je ob obronku mulil travo. Hoteli so ga prijeti, toda konj je pobegnil nazaj in se prišedši do gospodarja svojega, sklonil k njemu ter mu dihal v obraz. Ko pritekó ljudje za njim, ugledajo ranjenika, ki se ne gane. Kličejo ga in tresejo, a on ne dá znamenja od sebe, da še žíví. Nekdo se skloni k njemu, potipa mu žilo in položí uhó na srce ter reče: »Še je živ.« Drug teče po strmem bregu nizdolu k reki po vode in je prinese v čalmi (turško pokrivalo). Ž njo mu izperejo obraz in pri svitu sveče, katero je nekdo izmed družbe prižgal v fenjeru, spoznajo mladega Šehoviča. Čepinja mu je razbita, in kri mu jame zopet teči, ko mu odperejo plast zakrknjene krvi. Zavežejo mu glavo z ruto in napravijo nosila od dveh kolov, katera so urezali na mestu in zvezali ter spleli s tankim protjem, a nánj so položili gunj za vzpodglavje. Potem stopajo oprezno proti Sarajevu in spotoma ugibajo, kdo neki je krivec. Krvavi kamen, ki je ležal poleg ranjenika in bil brez sumnje napadnikovo orožje, vzeli so s seboj. V Sarajevu so bile ulice že prazne, ko je dospela mrka karavana pred vrata Šehovičeve hiše. Jeden potrka z alko (železnim obročem), ki je visela na vratih, na železo, pod njo pričvrščeno, in ni jim treba čakati dolgo. V hiši so bili domačini v skrbéh, ker se Čamil ni vrnil takó dolgo, a pričakovali so ga, da dospè vsaj pred akšamom (večernim mrakom). Stari Šehovič glasno zastoka, ko mu sluga naznani, da so ljudje prinesli Čamila težko ranjenega. Hitreje teče po stopnicah nizdolu, nego bi bil kdo verjel, da more teči sedemdesetleten stavec. Skloni se nad sinom, katerega so zanesli v avlijo (dvor), in ga glasno kliče po imeni, poljublja ga, vmès pa kuka in preklinja ubijalca. Napósled se umiri in posluša, kar mu vedó povedati nosilci. Tudi v harem dospè novica, in mati s sestrami in služkinjami vred udarijo v plač in stok. Postavijo Čamila na minder (žimnice) v pritlični sobi in pošljejo po zdravnika. Ko ta pride, reče, da so se Čamilu pretresli možgani in da je oslabel od mnoge prelite krvi. Stvar naznanijo tudi oblastvu, toda ker Čamil ne more govoriti,

odide dotično poverenstvo praznih rok. Ker pa je bila rodbina Šehovičeva jako ugledna, izdalo je oblastvo še posebno strog ukaz in napolnila orožnikom, da stvar izvidijo. Tem ni ostalo dolgo skrito, da je nestalo iz Jeremijičeve hiše mlajšega brata. To se je javilo oblastvu in Šehoviču, ki se je spomnil, da je sinovec njegov posekal najstarejšega Jeremijiča; in tudi nekov Turčin je naznanil, da je isti dan videl mlajšega Jeremijiča na pazaru. Očito je bilo torej, da je oboje v nekaki zvezi, to, da je izginil Vaso in to, da je bil ranjen Ćamil. Ali ker so sumjali, da je tudi Todor nekako zapleten v krivdo, dobili so orožniki nalogo, da priženó Todora v zapor. Neko jutro torej pridejo orožniki in odvedó Todora v Sarajevo. Ni kriv ni dolžan, dal se je mirno ukleniti in odvésti; a v Sarajevu je trdil, da ne vé ničesar in da ne zná, kakó se je zvršil krvavi spor, niti kam je pobegnil brat. V tem so dosegli zdravnik s svojo veščino in domačini s pomljivo postrežbo, da se je Ćamil zavédel in da je mogel dopovedati vso stvar. Ker se je jasno pokazala nedolžnost Todorova, toda želenih razjasnil niso mogli dobiti od njega, pustili so ga domóv. Stari Šehovič pa je obljubil 50 dukatov ónemu, ki bi prijel zlodejca ali pomagal oblastvu, da mu pride v róke.

V óni dóbi se je pojavila ob meji črnogorski jaka četa hajduška, ki je delala mnogo preglávice stanovalcem in vladi. Take hajduške čete za turške vlade niso bile nič posebnega, in národ jih je zmatral često za junake, ki so iz kakeršnegakoli vzroka pobegnili v góro. Ako je pri tem postradal tudi mnogi kristjan, ker praznemu trebuhu ni bilo do razlike med kristjani in mohamedovci, bili so večinoma Turki krivi, da se je zaleglo razbojništvo, kakor pravi národna pesem;

»Orah, kopah — ne dadoše Turci;
 Čuvah ovce — poklaše ih vuci;
 Uzeh pušku, odoh u hajduke.«

Ker so Turki mislili, da je Alahu ugodno zatirati vlaško rajo, naučili so se bili istemu mišljenju tudi kristjani. Dogodilo se je, da je kdo mirne Turčine ubil in porobil, samo, da jih je manje. Ker so pa hajduki večinoma napadali Turke in često tudi pomagali siromašnim ljudém, ni se čuditi, da je bilo mnogo jatakov (prikrivalcev), ki so ali prisiljeni, ali drage volje zaklanjali hajduke in jih podpirali, kakorkoli so mogli. Taka hajduška četa se je zbrala tedaj na črnogorski meji in nahajala zaklonišča ne samó pri domačih jatakih nego i na črnogorskem zemljišči, kamor se je povlekla, kadar jo je hotelo obkoliti avstrijsko orožništvo. Ali ta četa je imela tedaj tudi politiški

pomen; mislili sta namreč i oblast i ljudstvo, da se je zbrala zató, da dela avstrijski vladi neprilike.

Na precěj širokem izbrežku v redkem borovji po gósti travi je ležalo kakih petindvajset hajdukov s svojim harambašo Ilijo Kolarcem na daniku. Bilo je kratek čas po Jurjevem dnevi, ko se navadno zbirajo hajduki v góri, kamor prihajajo od raznih jatakov, pri katerih so prezimili. Vsi so bili dobro oblečeni v čakšire (hlače), koporan (nekakšen telovnik z rokavi) in struko (nalik »plaidu«). Opasani so bili z rdečim volnenim pasom, vrhu njega so imeli usnjene silaje, v katerih je nosil vsakdo po dve kuburi (pištoli), jatagan, ognjilo in druge stvari. V torbi so nosili smodnik, kremenje, tobak, platnene krpe, jestvine in drobne stvari, katerih je treba. Nekateri so ležali spěč v hladu, drugi so čistili svoje arnautke ali džeferdare na kremen, zopet drugi so krpali obleko svojo in opanke, nekateri pa, in med njimi harambaša, sedeli so v travi, pušili tobak in se razgovarjali. Pripovedovali so si svoje dogodbice in zbijali šale. Na različnih krajih so imeli nameščene straže.

Zapustivši domačo hišo, napotil se je Vaso po stranskih stezah, znanih mu izza mlada, do gorske kočé nekega Živojina Miliča, kate-rega je poznal za jataka hajduškega. Hodil je dobrih pet ur, in ker mu je mesečina svetila skozi borovo in jelovo šumo, zgrešil ni stezâ in lahko razločeval zapreke na poti. Bilo je že po polnoči, ko je dospel do kočé. Pes zalaja in vzbudí gospodarja, ki je že davno spal z družino svojo. Ko pasji lajež le ne poneha, vstane Živojin in stopi oprezno k vratom. Od daleč ugleda moško podobo in reče: »Kdo si ti, človek?« — »Jaz sem; Vaso Jeremijíc iz Dola.« Živojin spozná po glásu, da res stoji Vaso pred njim. Zatorej spustí čekič na samokresu in stopi preko praga pred Vasa. »Kaj vender tebe vodi v gluhi dôbi k mēni?« vpraša ga ves v čudu. »Povedal ti bodem, ali povēdi me najprej v hišo. Takó sem truden od razburjenosti, hoje in lakote, da ne morem več stati na nogah.« Živojin odžene psa, stopi z Vasom v hišo in zaklene vrata za seboj. Potem ukreše luč in razgrebe pepel, v katerem še tlí nekoliko žerjavice. S krepkimi plučí razpiše ogenj na glavnji (panji) in naloží suhih tresák. Potem sedeta kraj ognja, in Vaso po redu pové svoj dogodek.

»Dobro si storil, da si upihal življenje pripadniku te krvniške rodbine! Toda vedno še ne vém, čemú si prišel k mēni.«

»I to ti razložim takoj. Domá nisem mogel ostati, ker me bodo skoro iskali orožniki. Sklenil sem torej iti v hajduke. Ker pa vém, da si veren ortak (drug) Ilijin, prosim te, da me povedeš k njemu in

me priporočiš. Ti véš, kje se skriva in, ako me ti dovedeš k njemu, vzprejme me brez sumnje. Kumim te, Živojin, ne ostavljalj me.«

Živojin se zamisli in reče napósled: »Žal mi je, da te je zadela taka nesreča.« Živojin je bil sicer trdovraten jatak in v mlajših letih tudi sam hajduk, a milo se mu je storilo, da je pošteni mladič po zlokobnem slučaju takó zagazil, da mora zameniti pošteno življenje s hajduško pustolovščino, katera ga mora napósled venderle dovesti do nesrečnega konca. Toda ker je uvidel, da se Vaso ne more rešiti, obetal mu je, da ga jutri povéde v hajduško četo Iljino.

»Iztegni se tù kraj ognja,« reče mu, »in si nekoliko odpočij. Prebudim te, kadar bode treba.« Nató vstane in odide v ložnico (spalnico); Vaso pa léže utrujen na zémľjo in zaspí. Ali sèn je bil nemiren, in ko je Živojin zarana odprl vrata svoje ložnice, našel je Vasa vzbujenega. Zvaril je nekoliko črne kave, Vaso pa je iz torbe vzel kruh, katerega mu je dala Andja, in po zajutreku sta se napotila v góre. Korakala sta dolgo časa po strmih stezah, časih tudi po jarkih, a ljudij nista srečavala, ker sta se skrbno ogibala človeških stanovanj. Končno dospeta do borove šumice, kjer so hajduki na daniku. Hodita po ozki stezi, kar zaviče nekdo nánju: »Stojta!« in izza debele jele se prikaže brkat človek z majhno puško v roki in z napetim petelinom. Vaso se prepade; ne takó Živojin, ki je pričakoval takega vzprejema. Hajduk ju povéde med druge svoje. Ko se približata travnatemu kraju, kjer so bili hajduki zbrani, loti se hipoma dvajset rok orožja, a harambaša takoj spozná jataka svojega Živojina. Vesel mu stopi naproti in prožèč mu roko, vpraša ga za junaško zdravje. Tudi drugi hajduki, ki so poznali Živojina, rokovali so se ž njim in potem radovedno gledali spremljevalca njegovega, ki je ponižno čakal, da ga kdo ogovori.

»Koga pa si privèl s seboj?« vpraša harambaša Živojina.

»Èto vam novega sokola«, reče óni, »ki vas zmerno prosi, da ga vzprejmete v jato svojo. A dàj, da sedemo v travo, pa ti pové sam, kaj je ž njim in česa želi.«

Storili so takó, in Vaso jim je pripovedoval svoj dogodek. Časih so hajduki odobravalí njega pripovedovanje, zakaj vsakdo je mrzil na Šehoviče. Ko je Vaso končal, dejal je harambaša; »Aferim sokole, vzprejmem te v svoje društvo.« Potem ukaže prínesti rakije, in obredivši se ž njo, moral se je Vaso zakleti, da jim bode veren drug in da se bode pokoril zapóvedim harambašinim. »Kakšno li imaš orožje?« Vaso jim pokaže malo puško in nož ter reče: »Dober nož!« Harambaša pa dostavi: »Dober nož, ako je v rokah dobrega junaka. To pa

skoro izprevidimo, ali smo vzprejeli vrednega druga v društvo svoje ali ne! Treba ti je še samokresa. Prahú in svinca dobodeš pri nas, puško pa si moraš nabaviti sam«.

Kje si je moral nabaviti orožja, to mu je bilo skoro jasno. Hajduki so zvédeli od jatakov svojih, da se bode za nekoliko dni vračal Mujo Bašagić, bogat turški trgovec, iz Foče v Plevlje. Da ne pojde praznih rok domóv, to je bilo jasno, saj je v Foči prejel precèj denarja iz vojaške blagajnice za različne stvari, katere je dobavil vojski. Harambaša je sklopil ves načrt, kakó je treba napasti vračajočega se trgovca. Trebalo je mnogo opreznosti, zakaj doznali so, da ga bodo spremljali orožniki do bosenske meje. Hajduki se napoté ponoči po skrivnih potih do ónega mesta, kjer mislijo počakati svojo žrtev. Harambaša ponamesti svoje ljudi, in takó čakajo vse jutro, a Muje še ni. Ugibajo že, ali jim ni ušel, kar prihití hajduk in naznani, da se čuje konjski topot. Skoro se pokaže Mujo in ž njim trije spremljevalci, vsi oboroženi od glave do nog. Hajdukov je bilo s harambašo pet, med njimi tudi Vaso. Ko se turški jezdeci vzporedé s hajduško zasédo, skočijo hajduki naprej in zaviknejo: »Stoj!« Ali Mujo in njega tovariši niso kukavice. Mujo izproži puško, in hajduk se zvrne težko ranjen na zemljo. Dokler imajo drugi hajduki opravila z ostalimi jezdecí, naperi harambaša malo puško na Mujo, ali puška šklocne, in prah se ne zapali. Ta trenutek porabi Mujo, potegne jatagan, in harambaše bi bilo konec, da v isti hip ne priskoči Vaso in Muji ne zasadi svojega noža v bok ter s silnim udarcem vzkoleba jezdeca s konja. Dva spremljevalca izpalita puške, toda ne zadeneta nikogar. Bolje pogodita zrni hajdukov, in oba se zvrneta na tlà, tretji jezdec pa vzpodbode konja in ubegne. Izpalijo za njim nekoliko pušek, vendar ga ne zadene nobena. Sedaj hajduki brž pobero Turkom, kar imajo pri sebi, a trupla ubitih Turkev in na pol živega Mujo zavlečejo v Taro. Potem obežejo ranjenega druga in se brzo izgubé v gósti šúmi s svojim plenom in ranjenikom, katerega nosi sedaj ta, sedaj drugi na ledjih. Hodijo isti dan in nastopno noč, dokler zopet ne dospó na svoje skrivališče v góri. Ondu razdelé plen, a harambaša pokloni Vasi v priznanje hrabrega vedenja Mujino srebrno okovano orožje. Od tedaj je užival Vaso v hajduški četi velik ugled in ga znal tudi pri drugih prilikah utrditi s hrabrostjo in spretnostjo svojo.

Prišel je Spasov dan. Ta dan je slavila hiša Jeremijičev »slavo« ali »krsno ime«, t. j. ónega svetnika, katerega si je porodica zbrala za pokrovitelja, ko je priznala Kristovo vero. Todorova hiša je bila

siromašna, zato je pozval gospodar razven bližnjih sorodnikov samó malo ljudij na slavo. Na dan krsnega imena okolo polnočí so se razšli pozvanice, in v hiši so ostali drugi dan na »ustavkih« samó sestra Todorjeva s svojim možem in brat Andjin. Veselje, katero ináče vlada v srbskih hišah o tej priliki, bilo je pri domačinu in sorodnikih prisiljeno; vseh se je preveč dojemala nesreča Vasova. Bilo jim je torej drago, ko so zapustili ostali gostje hišo, da so se mogli odkrito razgovarjati o Vasu. A tudi Vasu je krvavelo srce, ko se je spominjal, da ta dan slavi njega rodbina največji praznik, dočim se mora on skrivati po šumah in pečinah. Pekla ga je tudi zavest, da se je udal razbojniškemu življenju.

Ko je ta dan sedel na znanem nam mestu med drugovi svojimi, zamislil se je globoko, in obvezla ga je neutolažna želja, da bi videl domačo hišo. Hipoma skoči na noge in stopi pred harambašo, ki se razgovarja z ostalimi hajduki, in mu reče:

»Čuj, harambaša, danes slavi moja hiša krsno ime, in želja me je sprovesti vsaj jeden večer v društvu svojih sorodnikov. Prosim te, dovóli mi, da odidem danes na svoj dom, a jutri se zopet vrnem.«

»E, sokole moj,« odvrne harambaša, »jaz ti ne branim, da se naužiješ vsega dobrega v domači hiši in se izljubiš z ljubljenci svojimi, ali pomisli, kakšna nevarnost ti pretí, ako se izpustiš iz varnega zavetja v góri med ljudi.«

»Istina je, kar praviš, ali oprezen bodem, da ne pridem sovražnikom v kremplje.«

»Jaz sem se prepričal, da si dober junak, ali znaj, da jednega samega junaka nadvladajo tudi kukavice, ako jih je mnogo, Tudi lisica se kdáj ujame v past. Da pa orožniki prežé náte, tudi véš.«

»Nádejem se, da mi pomore sreča junaška!«

»Pa idi, ali svetujem ti, ne múdi se predolgo domá. Ne bojim se, da bi nas ostavil svoje volje, ali bojim se, da se ne izdaš, ako ostaneš dolgo v hiši.«

Vaso se torej posloví od svojih drugov in stopa z gore v dolino. Dolgo časa ne srečuje ljudij in oprezno se ogiblje tudi pastirjem, ki pasejo čede kóz in ovác med pečevjem. Ko pa pride niže, tedaj se povsod skrbno ozira in prisluškuje, da ga kdo ne opazi. Hodil je mnogo ur in napósled prišel blizu ródne svoje hiše. Srce mu utriplje glasno, in rad bi skočil med svojce, ali dan je še, in ne upa si iz bližnjega jelovega gozdiča, kjer je sklenil počakati mrakú. Séde na močno, z mahom obraslo korenino debele jele takó, da je skrit za deblom. Dolgo časa čaka, in zdí se mu, da solnce neče zatoniti. A

tudi, ko že mrak tega na zemljo, mora čakati, ker prihajajo ljudje mimo po poti. Ko takó nestrpno šteje trenutke, začuje za sabo nekaj šum, ki pa zdajci potihne. Hitro se obrne, ali ne ugleda ničesar. Zdelo se mu je, da je čul stopinje, toda ko je bilo vse tiho, mislil je, da je po listji preskakala ptica ali druga žival, in umiril se je zopet. Počaka še nekaj časa, potem stopi iz gozda in zavije proti domači hiši, kjer je luč že užgana in domačini in sorodniki sedé okoli sofre pri večerji.

Tedaj se nekdo vzdigne izza grma, ki prikriva debelo pečino v šumici, in teče na cesto, kar ga nesó noge. Bil je to oddaljen sosed Jeremijičeve hiše, ki je bil slučajno po oprasku v šumi in se baš tedaj vračal domóv. Ugledal je človeka za debelo jelo, ustavil nogo in počenil za grm. Ko se Vaso obrne, spozná ga, in takrat mu šine misel v glavo, da si more zaslužiti lepo vsotico dukatov, katere je stari Šehović obljubil ónemu, ki bi oblastvu pomagal ujeti Vasa Jeremijiča.

(Konec prihodujič.)

Kratka povestnica slovenskega pravopisa.

Spisal Andrej Fékonja.

•Povést o našem pravopisu je svojo pragmatiku zaslužila.◀

Pripomenek.

Fr. Kurelac.

Kakor trdijo učeni možjé in nam ponekoliko pričajo knjižni spomeniki, rabili sta Slovencem nekđaj v pismu glagolica in cirilica, in to bajè do XVI. stoletja. Ali že rano se je po vplivu rimske cerkve prikazala v slovenski besedi tudi la tinica, katera je sčasoma odrinila i glagolsko i cirilsko azbuko in izključno zavládala i pri nas, takó da imamo — razven prvih dveh knjižic Trubarjevih, abecednika in katekizma, leta 1550. tiskanih z »nemškimi puhštabi« — uprav v novoslovenski književnosti samó abecedo latinsko.

Toda ker se z latinskimi pismeni ne morejo točno izražati vsi slovenski glasi po njim svojstvenem izgovoru, zató so poskušali zlasti v prejšnjih vekih nekateri pisatelji naši, kakó bi odpravili ta nedostatek. To se je vršilo v raznih dôbah po raznih krajih različno, kakor nam razkazuje povestnica slovenskega pravopisa. Črtajoč v na-

Nesrečna junaška kri.

Črtica iz Bosne. Napisal R. Perušek.

(Konec.)

Ko dospè na cesto, hití do bližnje orožniške stanice. Spotoma sicer večkrat postane in si očita sramotno namero, da izdá soseda, ki mu ni storil nič krivega in s katerim je doslej živel v prijateljstvu. Ali lakomnost po novcih, s katerimi bi mogel odgnati bedo in siromaštvo svoje, nadvlada ga končno, in ko pride do orožnice, potrka glasno na vrata. Orožnik mu odpre in ga vpraša, kaj hoče.

»Pustite me v hišo, tam vam razložim vse.«

Orožnik se prepriča, da je človek neoborožen in sam ter ga spustí v sobo.

»Ako hočeta deliti z menoj dobiček, povém vama, kakó si moreta zaslužiti lepih novcev!« Orožnika se iz početka smejeta kmetu, ker se ne domislita, kakó bi jima mogel pomoči do dobička. Ko pa kmet silí vánja, obetata mu, kar zahteva in poleg tega tudi to, da se njegovo ime ne objavi. Bal se je namreč, da bi se mu ne osvetili sorodniki Vasovi in da bi ga ne zadela obča sramota in splošno preziranje zaradi izdajstva in da bi takó ne mogel v miru uživati Judeževih grošev.

»Vaso Jeremijić je v svoji hiši!«

»Kaj brbljaš? Bila sva danes v Jeremijića hiši, toda ni ga bilo nikjer!«

»Sevéda ne; prišel je baš sedaj. Videl sem ga v mraku v šúmi nedaleč od hiše, kakó se je skrival, dokler je mislil, da more skrivoma stopiti v svoj dom.«

»Je li res, kar govoriš? Pazi, da naju ne varaš, človeče; ne bi ti se godilo dobro!«

»Tako mi Boga i Bogorodice, videl sem ga na svoje oči, in evo vama glave moje, ako ni istina, kar govorim.«

Orožnika se hitro opraviata in napotita proti hiši Jeremijićevi. Kmetu morata še iz nova zatrditi, da mu odštejeta pogojeni del nagrade in ne povesta, da je on izdajica, potem se napoti po drugem poti na svoje domovanje.

Ko je stopil Vaso v hišo, skočili so vsi pričujoči ljudje na noge in mu z glasnimi klici veselja in čuda hiteli naproti. Žene so zajedno

udarile v plač, in dolgo časa je trajalo, predno se je izvil objemanju in poljubovanju in predno je vsaj nekoliko umiril svoje ljudi. Sevéda mu je bilo to težko, ker se mu je srce samemu topilo od raznih čustev, veselih in žalostnih. Napósled so zopet séli za trpezo (mizo), in tedaj ni bilo ni konca ni kraja vpraševanju in pripovedovanju. Silili so vánj, naj jé in pije, ali njemu ni bilo do jedí in pijače, hotel si je samó ogreti srce o pogledu dragih svojcev. Takó je sedél káko poldrugo uro in jel se je opráščati, ker je hotel odíti ponôči, da prenočí pri Živojinu. Temne slutnje mu niso dale mirú, ali domačini so ga vedno zadržavali in pregovarjali, naj še ostane, saj se lahko domá skrije, da ga nihče ne bi našel.

V tem stopi mali Risto, sin Todorjev, ki se je nekaj bavil okolo ognjišča v kuhinji, ves preplašen v sobo in reče: »Evo orožnikov!« Toliko da izgovori te besede, prikaže se tudi že orožnik v sobi in z napeto puško velí Vasu, sedečemu ob steni, naj se udá. Vsi skočijo kvišku, Vaso zgrabi svojo malo puško, v tem trenutku pa se stemní v hiši. Simka, sestra Jeremijičev, razumela je položaj, in dokler sta ostali dve ženi vili roke in vpili, ugásila je luč in zaklicala: »Béži, Vaso!« Todor in mož Simkin zgrabita puško orožnikovo in mu jo izkušata izviti, ta trenutek pa porabi Vaso, skoči iz sobe in sune na stran drugega orožnika pred hišnimi vrati, ki se baš pripravlja, da bi vstopil, ker je čul krik in ropot. Ko se orožnik ujame za steno in zopet postavi na noge, izpali puško za ubežnikom, potem pa hití v sobo, kjer se možjé rujejo. Dvema oborožencema se kmeta brez orožja ne moreta ustavljati, dasi sta močna. Ker spoznata, da bôj ne more biti uspešen, udasta se, in pri brleči lučici, goreči v kandilu (lampici) pred ikono (sveto podobo), zvezeta in ukleneta orožnika Todora in Simkinega možá ter ju odvedeta v Sarajevo.

Drugi dan zopet pridejo orožniki, da povédejo s seboj tudi žene. Staro mater pusté pri otrokih, ki milo jočeta in vpijeta, ko se mati in teta odpravljata pred sodišče. V tem zapazi jeden orožnikov, ki se bavi okolo hiše, krvav sled. Opozorí svoje tovariše nánj, in óni, ki je sinoči ustrelil za ubežnim Vasom, domisli se takoj, da je to morda krvavi sled Vasov. Takoj se tudi napotita dva orožnika za sledom, ki ju dovéde v šúmico, kjer se potem izgubi. Toda orožnika ne odjenjata in res najdeta v grmovji baš za óno skalo, kjer je izdajica opazil Vasa, bledega človeka, ležčega nepremično. Stopita bliže in spoznata Vasa. Dasi je orožnik v tème ustrelil za Vasom, pogodil ga je slučajno v levo nogo. Vaso je tekél v šúmó, a tamkaj se je spomnil, da je ostavil brata v borbi z oboroženima možéma. Hotel se je vrniti,

ali zadržala ga je skeleča bolečina v mécih, in zajedno je čutil, kakó mu teče topla kri. Iz težka se zavleče v gozd in ostane pod grmom vso noč. Bolečina in mnoga kri, ki mu je odtekla, oslabili sta ga takó, da je omediel. Takó je ležal, ko sta ga našla orožnika. Hitro skoči jeden v hišo in oznani tovarišem svojim, da imajo Vasa v pèsti. Iz nova jok in krik ženâ in dece. . . Z mrzlo vodo spravijo Vasa zopet k sebi, in mu obežejo rano. Potem najamejo v bližnjem sêlu nekaj ljudij, napravijo nosila, položé nánja Vasa, in takó se pomika vsa vrsta počasi proti Sarajevu . . .

Zeni so kmalu izpustili iz zapóra. Ali njih povratek na domača ognjišča je bil žalosten; saj sta ostala njiju možá in Vaso v temnici, in pričakovati je bilo ostre sodbe. Ko je Vaso ozdravel — rana sáma ni bila smrtna, in kreпка narav Vasova je pospešila nje celitev — povédli so jetnike pred vojaško sodišče. — Vlada je bila takoj, ko so se pojavile hajduške čete, objavila preki sod, in ta je proglasil vse tri jetnike krivimi ter jih obsodil na smrt.

Neko jutro meseca malega srpana je stala zarano precejšnja tolpa ljudij na trgu pred véliko vojašnico sarajevsko. Bili so večinoma ljudje z óne strani Save, ki so zijála prodajali in hoteli napasti radovednost svojo, zakaj danes se je imela zvršiti smrtna sodba obeh Jeremijičev in njih svaka. Domačinov ni bilo mnogo med njimi; Turki so presni in imajo preveč prirojenega takta, da bi gledali take žalostne igre, domače hriščane pa je zadržavala zavest, da je njih kri, ki se prelije danes. Čakale pa so na trgu tri nam znane žene, Savka, Simka in Andja, da vidijo poslednjikrat nesrečne ljubljence svoje. Okolo njih je bilo nekoliko seljakov, sosedov in prijateljev Jeremijičeve hiše in nekaj srbskih meščanov. V žalosten molk utopljeni, čakali so ti domačini, dočim so se tuji gledalci šalili in glasno razgovarjali. Ob šestih se odpró vélika vrata vojašnice. Najprej se prikaže oddelek vojakov, za njimi trije vozovi, na katerih sedé obsojenci. Poleg vsakega je pravoslaven pop, da jih tolaži na poslednjem poti. Z Bogom jih sevéda ni bilo treba spravljati, ker so bili itak udani sinovi pravoslavne cerkve. Dosti truda jih tudi ni stalo, da bi jih tolažili, saj jim smrt ni bila strašna. Todor in svak njegov sta se zmatrala celó za nedolžna, Vaso pa je bil prepričan, da je ranil Čamila branèč samega sebe, v hajdukih pa si tudi ni okaljál rók s krščansko krvjó. Okolo vóz so korakali orožniki, za vozovi pa zopet oddelek vojakov. Ko žene ugledajo vozove in na njih uklenjene svoje rodovince, udarijo v plač, pririjejo se do vóz in jih kukajoč in lelekajoč spremljajo do določenega mesta. Orožniki jim niso branili tekati od vozá do vozá in pomilovati sedaj tega, sedaj drugega

svojca. Milo se je storilo tudi njim, ko so gledali njih žalost. Tem čudoviteje so se vèdli obsojenci; mirni, ne da bi bili količkaj videti razburjeni, tolažili so celó in mirili žene ter jih uverjali, da vender ni nič posebnega, ako morajo umreti.

Počasi se je pomikala dolga povorka po Terziji-ulici, potem pa zavila južno po cesti v Kovačiče. Izza sèla se vzpenja pot polagoma do majhne ravnice. Tamkaj se ustavijo. Vojaki stopijo na vse štiri strani, v sredini so obsojenci, duhovniki in sodno poverenstvo. Avditor prečita še jedenkrat obsodbo. Vaso je bil kriv težke telesne poškodbe in razbojništva, Todor in svak pa jataštva in javnega nasilja, ker sta skrivala Vasa in se siloma protivila javnim orožnikom. Vsi trije so se obsodili na smrt na vešalih. Ker pa tedaj ni bilo krvnika v Sarajevu, izpremenila se je smrtna kazen takó, da bodo obsojenci ustreljeni. Dovolilo se jim je, da se smejo še jedenkrat posloviti od sorodnikov, ki so glasno plačoč in tarnajoč objeli in poljubili svojce, potem pa so jih dobri ljudje po sili odpravili in odvèdli, da niso videli groznega prizora, ki se takoj zvrši. Poljubili so še obsojenci križe, potem so jim zavezali oči, in poklekneli so ob jarek, izkopan v ozadji. Že prej določeni vojaki stopijo naprej, namerijo puške, in na znamenje, katero dá častnik, zagrmí zajedno dvanajst pušek, in tri telesa se zgrudijo vznak v jamo, ne da bi kdo dal glasú od sebe. Vasa je jeden vojakov takó dobro pogodil v srce, da je kri v visokem curku udarila iz njega. Potem se je zvršila molitev, zdravniki so potrdili smrt obsojencev, postavile so se straže, vojaki so odkorakali, in radovedno ljudstvo se je razšlo.

Minilo je izza tega dogodka nekoliko mesecev. Nekega solnčnega popóldne sem se šel izprehajati po cesti v Kovačiče in dospel šetajoč tudi do morišča. Kakó sem se začudil, ko sem videl grobove obsojencev! Vsak je imel lep nagrobni kamen, in da ne bi psi ali druge živali mogle razgrebsti gomil, obkrožala je sléharn grob prostorna in visoka lesena ograja. Kakor sem zvédel pozneje, dovolila je vlada sorodnikom, da postavijo ustreljenim svojcem spomenike; kaki oziri so jo vodili pri tej dovolitvi, tega nečem razglabljati, toda ne dá se sumnjati, da spomenikov niso postavili sorodniki ob svojih troških, nego da so jim z novci v pomoč pritekli imoviti Srbi, kar svedoči, da so jim bili obsojenci nekaki politiški mučeniki. To so pričali tudi darovi, ki so bili nameščeni na grobéh. V vsako gomilo je bil zasajen visok drog, na njem pa so bile navešene rute, jabolka, pomaranče in šipki, kakeršne darove poklanjajo Srbi o svečanostnih prilikah drug drugemu. Ko sem

čital napise na kamenitih spomenikih, prišel je mimo seljak, ki se je odkril in pobožno molil, bijoč se v prsi, prekrižujé se in poklekujé. Vprašal sem ga, je li kdo pokojnikov njega sorodnik? Odgovoril mi je, da ne. Tudi vprašanje, ali je morda iz ónega mesta, sosed ali prijatelj zakopancev, zanikal je in dejal, da jih lično niti poznal ni. Ko ga začuden vprašam, čemú je tedaj takó goreče molil ob grobu obsojencev, pogleda me po stráni in za odhod pripravljen mi reče resno: »To je nesrečna junaška kri!«

Poeziji.

Dežela blága, v té nazaj
Moj duh od tukaj róma,
Kar ima zemlja deželá,
Nikjer ne najde dóma.

Naséllil se je tú in tam,
A kje mi biva stalno?
Povsod ugleda le meglé,
Življenja mórje kalno!

A solnénojasen svet je tvoj,
Dežela poezije:
Čez bujno plan tik belih cest
Potoček se privije,

Duh moj ne najde kod nì kam,
Zaslombe v tebi išče;
Vzprejmi ga k sebi iz temé,
Duhóv ti zavetišče!

y.

Kdaj li naj trgam cvetje róž?

Dovòlj sem starih vprašal móž:
»Kdaj li naj trgam cvetje róž?«
A jedno zmiraj vsi rekó:
»Kadàr ti bujno poženo!«

Kaj méni dé odgovor tá,
Srcé to moje bolje zná:
Takrát naj bèreš si cvetic,
Ko nežno-mladih še so lic.

Razcvélih róž dražestni kras
Osuje se za — kratek čas,
A mláde rože v popji cvet
Z lepoto kratko — čara svet . . .

Bátog.

